

Wetenschappelijk bewezen?

Onderzoek naar contextuele factoren van vechtsportbeoefening bij jongeren

Jikkemien Vertonghen & Marc Theeboom

Waarom een onderzoek met betrekking tot vechtsporten?

Vechtsporten zijn tot op heden één van de meest beoefende sporten in clubverband. Dit bleek onder andere uit een sportparticipatieonderzoek in Vlaanderen waarin aangegeven werd dat vechtsporten één van de meest aangeboden sporten zijn door sportclubs (Scheerder & Vos, 2010).

Bovendien zouden vechtsporten positieve educatieve mogelijkheden kunnen bieden voor jongeren in het algemeen en specifieke doelgroepen in het bijzonder. Zo maken opvoeders en welzijnswerkers in toenemende mate gebruik van verscheidene vechtsportstijlen als een educatief instrument om te werken met maatschappelijk kwetsbare jongeren (Abrahams, 2004; Theeboom, De Knop & Wylleman, 2008).

Verder is vechtsportbeoefening geïntroduceerd in de lessen lichamelijke opvoeding in het secundair onderwijs omdat men gelooft in de meerwaarde die het kan bieden voor leerlingen (Theeboom & De Knop, 1999).

Hoewel velen geloven in de positieve invloed van vechtsporten, beschouwen anderen de beoefening ervan door adolescenten als problematisch. In het boksen bijvoorbeeld is er een pleidooi om het beoefenen van deze sport te verbieden voor jongeren onder 16 jaar, omdat men veronderstelt dat het een negatieve invloed zou hebben (op basis van medische, filosofische en ethische-sociale redenen) (bijv. Gauthier, 2009; Pearn, 1998). Bijgevolg geeft de beoefening van vechtsporten bij jongeren aanleiding tot gemengde gevoelens. Deze omstrede positie heeft ervoor gezorgd dat verscheidene onderzoeken uitgevoerd werden met betrekking tot sociaal-psychologische effecten van vechtsportbeoefening. Tot op heden is er echter geen afdoend bewijs voor deze effecten gevonden. Uit een literatuurstudie is

gebleken dat de meeste studies aan-toonden dat vechtsportbeoefening een positieve invloed heeft op verscheidene persoonlijkheidskenmerken zoals zelfvertrouwen, zelfbeeld en agressief gedrag (bijv. Lakes & Hoyt, 2004; Wargo, Spurrison, Thorne & Henley, 2007;). Toch werden enkele studies teruggevonden die verwezen naar een associatie tussen vechtsportbeoefening en een stijging van het antisociaal gedrag (bijv. Endresen & Olweus, 2005; Reynes & Lorant, 2002). De variatie in deze bevindingen kan te wijten zijn aan het feit dat de meeste studies (bijv. Daniels & Thornton, 1992; Endresen & Olweus, 2005; Wargo et al., 2007) voornamelijk gericht waren op het meten van effecten zonder rekening te houden met beïnvloedbare contextuele factoren, zoals bijvoorbeeld de soort vechtsport en de soort begeleiding. Dit is te vergelijken met de zogenaamde "zwarte doos"-benadering, waarbij men gefocust is op het meten van uitkomsten, terwijl de context en de processen die plaatsvinden niet worden onderzocht of beschreven.

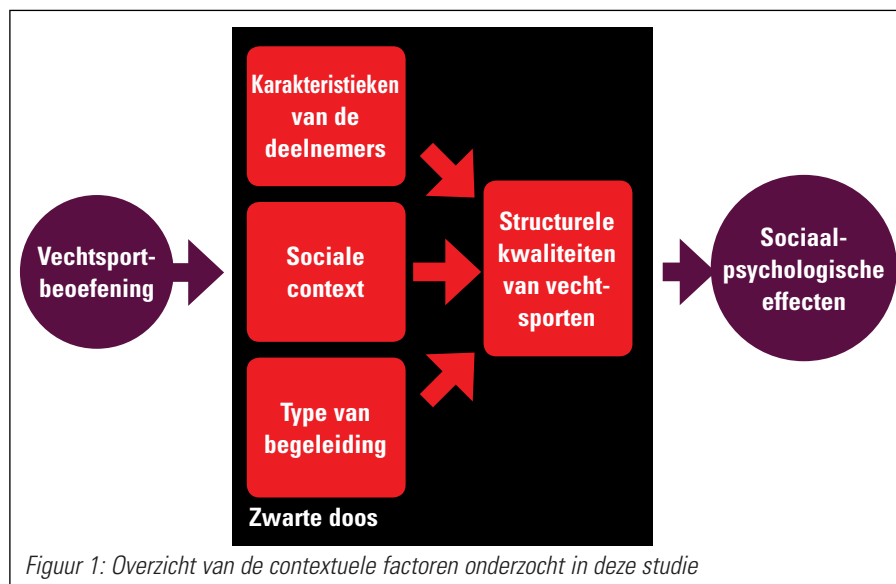
Concluderend kan er gesteld worden dat er een tekort bestaat aan onderzoek naar

de onderliggende condities die aan de basis liggen van de sociaal-psychologische effecten bij jonge vechtsportbeoefenaars. Aldus is het relevant verscheidene contextuele factoren nader te onderzoeken om meer inzicht te krijgen in de "zwarte doos" van vechtsportbeoefening bij jongeren.

Doel van de studie

Het doel van dit doctoraatsonderzoek is om contextuele factoren te bepalen en te analyseren die een invloed kunnen hebben op de sociaal-psychologische effecten van vechtsporten bij jongeren. Dit zal bijdragen tot een beter inzicht in de aard van deze effecten. Bovendien zal men uitspraken met betrekking tot sociaal-psychologische effecten (bijv. het zelfbeeld, zelfvertrouwen, agressief gedrag, enz.) van vechtsportbeoefening meer kunnen nuanceren.

Op basis van de literatuur zijn deze contextuele factoren in dit doctoraatsonderzoek gedefinieerd als: (a) de structurele kwaliteiten van de vechtsport (d.w.z. de soort vechtsport), (b) het type van begeleiding, (c) de karakteristieken van de deelnemers en (d) hun sociale context.

Figuur 1: Overzicht van de contextuele factoren onderzocht in deze studie

In dit onderzoek worden deze contextuele factoren beschouwd als een onderdeel van de zwarte doos (figuur 1). Tot op heden is het echter onduidelijk hoe de verschillende factoren zich ten opzichte van elkaar verhouden. Zoals weergegeven in figuur 1 werden de structurele kwaliteiten van de vechtsport (of de soort vechtsport) in deze studie centraler gepositioneerd dan de andere drie factoren. Dit perspectief werd gebruikt omdat onderzocht werd of (a) de karakteristieken en de sociale context van jongeren variëren naargelang de soort vechtsport die ze beoefenen en (b) of het type van begeleiding verschilt tussen verschillende vechtsporten alsook binnen één vechtsport.

Methode

De gegevens van dit onderzoek werden verzameld aan de hand van verscheidene onderzoeksmethoden.

Uitgebreid literatuuronderzoek naar de sociaal-psychologische effecten van vechtsportbeoefening.

Na een voorbereidende studie werd een kwantitatief onderzoeksdesign opgezet waarbij 477 jongeren alsook 307 ouders een uitgebreide vragenlijst invulden. De jongeren beoefenden aikido (n = 103), judo (n = 116), karate (n = 125) of kick-/thaiboksen (n = 133) en hun leeftijd varieerde tussen 11 en 18 jaar.

Bovendien werd gebruik gemaakt van een kwalitatief onderzoeksopzet. In totaal werden 20 leraren in aikido, karate of kick-/thaiboksen geïnterviewd en geobserveerd.

Resultaten

KARAKTERISTIEKEN VAN DE JONGEREN

Op basis van eerder vechtsportonderzoek werden de karakteristieken van jonge vechtsporters gerelateerd aan doeloriëntaties¹, participatiemotieven, psychosociaal en agressief gedrag.

Aan de hand van de "Perceptie van succes"-vragenlijst (Roberts, Treasure & Balague, 1998) werden de doeloriëntaties van de jongeren gemeten. De resultaten hiervan toonden aan dat kick-/ thaiboksers en judoka's meer ego-georiënteerd waren dan aikidoka's, terwijl deze laatste meer taak-georiënteerd bleken te zijn

dan beoefenaars van judo en kick-/thaiboksen.

Figuur 2: Doeloriëntaties van jonge vechtsportbeoefenaars

a, b, c, d Significant verschillend: $p < 0,001$

Deze bevinding moet echter met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden omdat er een significant interactie-effect gevonden werd met de vechtsportervaring van de jongeren (jongeren met 2 jaar of minder vechtsportervaring versus jongeren met 3 jaar of meer ervaring), m.a.w. voor de doeloriëntatie van de jongeren bestaat een relatie tussen de soort vechtsport en de duur van de vechtsportbeoefening. Zo werd er bijvoorbeeld teruggevonden dat beginnende kick-/thaiboksers minder ego-

en meer taak-georiënteerd zijn dan gevorderde kick-/thaiboksers, terwijl juist het omgekeerde geconstateerd werd voor de taak-oriëntatie bij aikidoka's (beginners zijn minder taak-georiënteerd dan gevorderden).

Aldus zou er gesteld kunnen worden dat het beoefenen van een bepaalde vechtsport een effect heeft op de doeloriëntaties van de beoefenaars. Dergelijke uitspraken dienen echter genuanceerd te worden, omdat het ten eerste niet de bedoeling was van dit onderzoek om effecten te meten. In deze studie werd een cross-sectioneel design² gebruikt waardoor de mogelijkheid bestaat dat de relatie die werd gevonden tussen de doeloriëntaties van de beoefenaars van verschillende vechtsporten en hun vechtsportervaring, het gevolg kan zijn van een selectie-effect. Dit zou erop wijzen dat

Tabel 1: Participatiemotieven van jonge vechtsportbeoefenaars

Ik beoefen een vechtsport, ...	Judo (%)	Aikido (%)	Kick-/thaiboksen (%)	Karate (%)
omdat ik sterker en gespierder wil worden ^a	60,3	26,2	60,6	46,0
omdat ik nieuwe vrienden wil maken ^a	69,8	68,9	37,9	62,9
omdat een vriend(in) deze sport beoefent	30,2	23,3	18,3	24,8
om me te verdedigen op straat	62,1	85,4	72,0	84,8
om me te verdedigen tegen pesterijen op school ^a	39,7	44,7	42,4	52,0
omdat ik goed wil kunnen vechten en dit ook aan iedereen wil laten zien ^a	19,8	12,6	37,1	20,8
omdat ik het gezien heb op tv ^a	6,9	4,9	31,8	8,8
omdat ik er al mijn energie in kwijt kan ^a	78,4	57,3	80,3	72,4
omdat ik mijn gedachten op iets anders kan zetten ^a	87,9	85,4	78,8	72,8
omdat ik later graag geld wil verdienen met deze sport ^a	11,2	3,9	38,6	8,2
omdat deze club dichtbij is ^a	37,9	38,8	44,7	25,4
omdat ik dit van mijn ouders moest doen ^a	11,2	15,5	5,3	15,3

^a Significant verschillend: $p < 0,005$

1. De manier waarop iemand doelen vooropstelt, is afhankelijk van zijn/haar doeloriëntatie. Er kunnen twee verschillende doeloriëntaties onderscheiden worden, namelijk een taak- en een ego-oriëntatie. Taak-georiënteerde individuen zijn voornamelijk gericht op het verbeteren van competenties en hun succes is gebaseerd op de ervaring van persoonlijke vooruitgang. Terwijl ego-georiënteerde individuen vooral bezig zijn met het demonstreren van hun vermogens in vergelijking met anderen en voor hen wordt succes gekenmerkt door het verslaan van opponenten.

2. Bij een cross-sectioneel onderzoek wordt ieder individu in een groep éénmaal en op hetzelfde tijdstip geobserveerd of gemeten. In deze studie waren de beginners dan ook andere jongeren dan ervaren vechtsporters. Dit in tegenstelling tot een longitudinaal onderzoek waarbij eenzelfde individu tweemaal gemeten zou worden, een eerste maal als beginnende en een tweede maal als ervaren vechtsporter.

indien de persoonlijke verwachtingen van de jongeren niet overeen komen met deze van de gekozen vechtsport, ze zouden afhaken. Als gevolg zouden enkel de beoefenaars van wie de waarden en overtuigingen wel overeenstemmen met de beoefende vechtsport, overblijven in de gevorderde groep.

Ten tweede kan ook het type van begeleiding, in plaats van de soort vechtsport, een invloed hebben gehad op de doeloriëntaties van de vechtsporters. Verder onderzoek specifiek gericht op het meten van effecten en waarbij verschillende contextuele factoren in rekening worden genomen, is aan te bevelen.

Op basis van de "Agressievragenlijst" (ingevuld door de jongeren) (Buss & Perry, 1992) werd het agressieve gedrag van de jongeren gemeten. De resultaten hiervan hebben aangetoond dat kick-/ thaiboksers meer fysieke agressie (figuur 3) vertoonden dan de judoka's, aikidoka's en karateka's betrokken in deze studie. Er werd tevens nagegaan of het aantal jaren vechtsportervaring een invloed zou hebben op het agressieve gedrag van de jongeren. Hieruit bleek dat

geen relatie bestaat tussen fysieke agressie en de duur van de vechtsportbeoefening. Deze bevinding wijst erop dat kick-/ thaiboksen jongeren aantrekken met een aanleg voor dergelijk gedrag, eerder dan dat hogere niveaus van agressie een gevolg zouden zijn van het beoefenen van een vechtsport.

Figuur 3: Fysieke agressie van jonge vechtsportbeoefenaars

a, b, c **Significant verschillend: $p < 0,001$**

Aangezien in de literatuur werd aangegeven dat motieven van jongeren om een vechtsport te beoefenen verschillen van persoon tot persoon en deze van invloed kunnen zijn op de betekenis die ze geven aan hun vechtsportbeoefening (Elling & Wisse, 2010), werden tevens de participatiemotieven onderzocht.

De resultaten van het onderzoek hebben enkele opmerkelijke verschillen aangetoond (tabel 1). Terwijl kick-/thaiboksers meer extern gerichte

motieven opgaven (bijv. ze willen later geld verdienen door het beoefenen van een vechtsport, ze willen goed kunnen vechten en dit aan iedereen laten zien), waren judoka's, karateka's en aikidoka's meer geïnteresseerd in de sociale aspecten van hun vechtsportbeoefening (bijv. ze beoefenen een vechtsport om nieuwe vrienden te maken of omdat een vriend(in) deze sport beoefent). Aangezien er verschillen werden gevonden in de participatiemotieven van beoefenaars van verschillende vechtsporten, kan er verondersteld worden, zoals aangegeven door Elling en Wisse (2010), dat zij hun vechtsportbeoefening anders zullen ervaren of percipiëren.

In JC 2 zal de sociale context en het type van begeleiding besproken worden. Tevens worden in deze volgende editie ook interessante conclusies gemaakt.

Verscheen eerder al in Tijdschrift voor Lichamelijke Opvoeding, nr. 232, 5 december 2011